

Howard Staunton (1810 – 1874)

In een column voor mijn oude club, sv Heerhugowaard, maakte ik een opmerking over ene Howard Staunton en dat er met gemak een heel artikel aan hem gewijd kan worden. Welnu, bij deze dus.

Ja. Die Staunton! Hij was zonder enige twijfel een van de sterkste schakers van zijn tijd. Of hij op enig moment de absoluut sterkste was is natuurlijk de vraag.

Hijzelf vond in elk geval van wel, maar daarover verderop.

Een feit is dat er sinds zijn tijd wordt gespeeld met stukken volgens een model dat zijn naam draagt. Het ontwerp was weliswaar niet van hem, maar kreeg zijn naam omdat hij het gebruik van dit model propageerde.

Men was er toentertijd van overtuigd dat er eenheid moest zijn in de te gebruiken stukken. Het werd niet wenselijk gevonden dat een schaker geconfronteerd werd met een hem onbekend model, zodat hij voor de partij eerst met de stukken kennis moest maken. Het model Staunton is inmiddels door e FIDE voorgeschreven voor het schaken in competitie- of toernooiverband.

Het ontwerp van dit type spel wordt toegeschreven aan Nathan Cooke. Staunton presenteerde dit type schaakstuk in The Illustrated London News. De redacteur hiervan was de architect Nathan Cooke!! Diens zwager, ene John Jaques had een spellenfabriek alwaar zij het model in productie namen.

De eerste 500 spellen werden verkocht voorzien van de handtekening van Staunton!

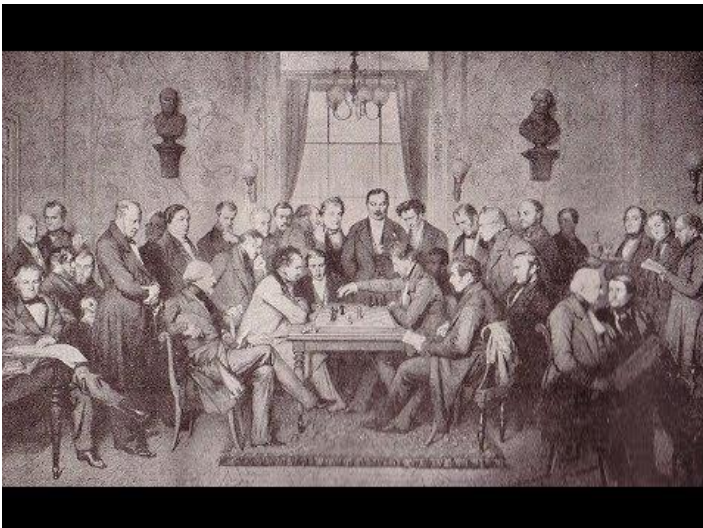
Al snel werd het gebruik van dit type schaakspel algemeen geaccepteerd.

Een schaakspel dat de naam Staunton wil dragen moet wel aan een aantal eisen voldoen, zie onderaan dit stukje.

Terug naar de schaker Howard Staunton. Hij leerde pas laat schaken, zo rond zijn 20ste, maar werd desondanks een der sterkste schakers van zijn tijd

In 1836 vestigde hij zich in Londen en werd lid van de sterkste club aldaar. Al snel werd hij daar een van de sterkste, zo niet de sterkste speler.

Een aantal Engelse topspelers (o.a. Harrwitz, Williams en Horwitz) werden door hem in matches verslagen. Het werd dus tijd om met de echt groten uit zijn tijd de krachten te meten. De man die in die tijd als sterkste schaker ter wereld werd gezien was de Fransman Pierre Saint Amant. Halfweg 1843 speelden zij een korte match in Londen die door de Fransman met miniem verschil werd gewonnen.

Daarop daagde Staunton hem uit voor een match over 20 partijen. Deze match werd in Parijs gespeeld in het beroemde café de la Régence.

Uiteindelijk werden er 21 partijen gespeeld waarvan Staunton er 11 won en 6 verloor.

Na deze overwinning werd hij algemeen beschouwd als sterkste schaker ter wereld en tot aan 1851 betwistte niemand dat.

Zijn overwinning had hij vooral te danken aan een uitstekende voorbereiding. Na deze match werd zijn voorliefde voor 1 c4 het Engels genoemd. De Fransman had daar in het eerste deel van de match geen goed antwoord op. Toen hij dat uiteindelijk wel had, was zijn achterstand al te groot geworden.

Het frappante was dat hijzelf er voor zorgde dat men hem niet meer als sterkste erkende. In het toernooi waarvan hij medeorganisator was (Londen 1851) werd hij in de halve finale verslagen door de Duitser Adolf Anderssen met liefst 4-1!

Ook de strijd om de 3de plaats ging verloren tegen Williams.

Hij wilde snel een revanchematch, maar die is er nooit gekomen, mede omdat Anderssen terug naar huis moest om te werken.

Bovendien ging zijn gezondheid van lieverlee achteruit. Hij zou nooit meer een serieuze wedstrijd spelen.

Intussen was aan de andere kant van de Atlantische Oceaan een nieuw schaakgenie opgestaan. Zijn naam? Paul Morphy!

Hij had in eigen land alle schakers van naam in matches weggevaagd. Logisch dat hij zich wilde meten met de sterkste schakers uit Europa.

Hij kwam in 1858 naar Europa, primair om een match tegen Staunton te spelen.

Die wekte namelijk de suggestie dat hij geïnteresseerd was.

De briefwisseling tussen hen beiden is in zijn geheel na te lezen op internet. Daarin komt naar voren dat Staunton helemaal niet wilde spelen. O.a. omdat hij al jaren uit competitie was en waarschijnlijk al flink aan schaakkracht had ingeboet.

Om toch maar wat te doen te hebben hakte Morphy ieder schaker van naam uit die tijd in de pan. Bijvoorbeeld Anderssen en ook Harrwitz werden met klinkende cijfers verslagen.

Morphy keerde daarna terug naar Amerika en besloot om niet meer te schaken. Dat kwam mede doordat de Amerikaanse Burgeroorlog op uitbreken stond.

Een minder leuk trekje van Staunton was wel dat hij zijn tegenstanders beledigde en als het even kon kleineerde. Omdat hijzelf een schaaktijdschrift had opgericht kon hij dat ongestraft doen. Hij deed dat nogal zelfingenomen.

Bijvoorbeeld: In 1848 speelde hij een match tegen de Duitser Loewe die hij verloor met liefst 5-2. Dat zegt niet zoveel over de werkelijke krachtsverhouding, want Loewe kreeg elke partij een pion en 2 zetten voorsprong. Dat werd in die tijd meer gedaan. Staunton had de tweekamp uitvoerig aangekondigd in zijn eigen tijdschrift en bracht daarin ook de eerste partijen. Toen de zaken er voor hem ongunstig uit kwamen te zien publiceerde hij er niets meer over!

Wat hij wel deed was zijn tegenstander beledigen, Dat ging als volgt.

“Loewe is een Duitse schaker die zich in Londen heeft gevestigd. Hij is beslist zwakker dan de meeste spelers, want Staunton geeft hem een pion en 2 zetten voor”.

Van dit soort opmerkingen krijg je eerder vijanden dan vrienden. Hij grossierde in dit soort opmerkingen en ontzag daarin ok zijn medetopspelers niet.

Wat blijft hangen van hem is toch een overwegend positief beeld, omdat hij toch wel veel verdiensten heeft gehad. Een greep daaruit:

- Hij was de eerste die een toernooi met de beste schakers van zijn tijd organiseerde;
- Het type schaakstuk met zijn naam wordt nog steeds mee gespeeld;

- Hij was de eerste die het schaken positioneel benaderde en wordt dan ook samen met Steinitz als de grondlegger gezien van het positieospel;
- Hij bereidde zich voor op matches door veel openingen te bestuderen, iets wat tot dan toe niet erg gebruikelijk was;
- Hij speelde als eerste topspeler 1. c4 tegen medetoppers, vandaar de naam Engels; Tegen het Hollands introduceerde hij het gambiet dat zijn naam draagt: 1. d4 f5 2. e4;
- De wijze waarop hij het Siciliaans bestreed is later overgenomen en verbeterd door Taimanov, wiens naam deze variant nu draagt.; Hij was de eerste die een boek schreef dat voor een groot publiek toegankelijk werd, The Chessplayers Handbook. Er volgden er nog velen.

Hierbij nog de voorwaarden waaraan een Stauntonschaakspel moet voldoen:

- De koning is het hoogste stuk met een kruis bovenop;
- De dame is bijna gelijk, iets kleiner maar een veelpuntige kroon;
- De toren moet de vorm hebben van een vestingtoren met kantelen;
- De looper heeft een uivormige bovenzijde waarin asymmetrisch een gleuf is gezaagd wat een mijter voor moet stellen;
- Het paard moet een herkenbaar paardenhoofd hebben;
- De pion is het kleinste stuk en heeft een bol bovenop.

Gerrit van Oostrum